Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1984/85:12

om särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen

Sammanfattning

I betänkandet behandlas det förslag regeringen lagt fram i proposition 1984/85:101 bilaga 5 (arbetsmarknadsdepartementet) om särskilda arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen jämte tre motioner som väckts i ämnet under allmänna motionstiden.

Med anledning av motionsyrkanden föreslår utskottet att riksdagens ställningstagande till behovet av förstärkta arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen sker i andra former än som föreslås i propositionen. I stället för att ge regeringen bemyndigande att ändra reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna föreslås att riksdagen beslutar om vilka regeländringar som får göras. Detta gäller förmånligare regler för s. k. flaskhalsutbildning i företag, rekryteringsstöd, bidrag för att starta eget och s. k. näringshjälp. Vidare föreslås ett särskilt bidrag för arbetsresor med högst 400 kr. per månad under högst ett år och traktamente vid dubbel bosättning med 50 kr. per dag under högst ett år.

Utskottet avstyrker vpk:s motion med riktlinjer för ett annat åtgärdsprogram i Uddevallaregionen. Vpk:s representant i utskottet har reserverat sig på denna punkt.

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen, efter föredragning av statsrådet Leijon, att riksdagen skall godkänna att regeringen får ändra reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som nämns i propositionen och som arbetsmarknadsläget i Uddevallaregionen kan komma att kräva.

Regeringen anmäler att arbetet inletts med ett brett åtgärdsprogram för Uddevallaregionen. Ett dylikt program i form av ett pressmeddelande har sedermera redovisats under rubriken En ny framtid för Uddevallaregionen. Programmet omfattar förutom arbetsmarknadspolitiska åtgärder bl. a. insatser som rör industriell förnyelse i regionen, transportfrågor samt turism och havsresurser.

I propositionen anförs att arbetsmarknadspolitiska åtgärder måste kunna sättas in snarast möjligt.

Som exempel nämns förstärkningar av personal till arbetsförmedlingen, inrättande av extra arbetslag vid arbetsmarknadsinstitut samt möjlighet att i större utsträckning utnyttja introduktionsstöd och särskilt lönebidrag för arbetshandikappade. Det framhålls vidare att det kan visa sig ändamålsenligt

att förbättra vissa stöd och vidta vissa regeländringar i bestämmelserna om arbetsmarknadsutbildning, flyttningsbidrag och näringshjälp enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1983:569). Dessutom kan reglerna om bidrag enligt förordningen (1984:523) om försöksverksamhet med bidrag till arbetslösa som startar egen rörelse behöva justeras. Detta kan innebära att ytterligare medel utöver vad riksdagen anvisat för innevarande budgetår kan komma att behövas.

Arbetsmarknadsministern anmäler sin avsikt att senare återkomma till riksdagen med en mer detaljerad redovisning av insatserna i Uddevallaregionen och i det sammanhanget ta upp eventuella behov av ytterligare medel. I avvaktan härpå föreslås regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att om arbetsmarknadsläget så kräver kunna göra vissa förändringar i bestämmelserna för nyss nämnda arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Motionerna

1984/85:2126 av Lars Werner m. fl. (vpk)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära ett kris- och utvecklingsprogram för Uddevallaregionen enligt de riktlinjer som anges i motionen.

Dessa riktlinjer innebär bl. a. att beslutet om nedläggning av Uddevallavarvet upphävs och att varvets tekniska kapacitet utnyttjas för annan produktion. Vidare föreslås att ett program utarbetas för den långsiktiga utvecklingen i regionen samt att regionens trafiksystem, främst på järnvägssidan, utvecklas. Till regionen bör dessutom lokaliseras ett transporttekniskt centrum och ett havstekniskt institut. Regeringen bör enligt motionen ta det övergripande ansvaret för åtgärderna och inte överlämna utvecklings- och krisproblemen till regionala myndigheter.

1984/85:2647 av Eric Hägelmark (fp)

I motionen yrkas att riksdagen avslår regeringens hemställan om att få ändra reglerna för vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Det sägs att omfattande åtgärder kommer att krävas i Uddevallaregionen samt att det därför är viktigt att de, i den mån de inte ryms inom ordinarie anslag, blir föremål för riksdagens prövning och ansvar. Motionären anser därför att regeringen inte utan att höra riksdagen skall få ändra de principer som generellt gäller för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Sådana ändringar skall också i fortsättningen underställas riksdagens prövning.

1984/85:2663 av Alf Wennerfors m. fl. (m)

I motionen yrkas att riksdagen hos regeringen begär ett fullständigare beslutsunderlag i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motionärerna anför att en avveckling av en så stor arbetsplats som Uddevallavarvet ställer mycket stora krav på de offentliga insatserna för att återställa balansen på arbetsmarknaden i regionen. Det framhålls emellertid

som väsentligt att avstegen från de normala regler som gäller vid arbetslöshet inte blir alltför omfattande. Motionärerna föreslår att regeringen skall återkomma till riksdagen med en specificerad redovisning av vilka avsteg från reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som den önskar göra.

Utskottet

Styrelserna för Svenska Varv och Uddevallavarvet beslutade vid årsskiftet 1984-1985 om nedläggning av Uddevallavarvet. Vid tidpunkten i fråga hade varvet ca 2 200 anställda av vilka ca en fjärdedel är över 55 år. Även Uddevallavarvets dotterbolag i Lysekil omfattas av beslutet.

Utskottet tar först upp förslaget i motion 2126 med *riktlinjer för ett särskilt åtgärdsprogram för Uddevallaregionen* innefattande bl. a. upphävande av beslutet om nedläggning av Uddevallavarvet. Som framgår av propositionen pågår inom regeringskansliet arbete med ett åtgärdsprogram. Arbetsmarknadsministern har också anmält sin avsikt att senare återkomma till riksdagen med en detaljerad redovisning av insatserna i Uddevallaregionen och att i det sammanhanget lägga fram eventuella förslag om anvisande av ytterligare medel. Utskottet ser ingen anledning för riksdagen att ange några särskilda riktlinjer för detta arbete. Motionen avstyrks därför.

Utskottet delar uppfattningen i propositionen och motionerna 2647 och 2663 att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna måste förstärkas i samband med avvecklingen av varvet i Uddevalla. Detta ligger väl i linje med de bedömningar som gjordes vid t. ex. neddragningen av varvskapaciteten i Göteborgsregionen och avvecklingen av Öresundsvarvet i Landskrona samt omstruktureringen av Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB). Det är enligt utskottets mening angeläget att också i andra liknande situationer pröva på vilket sätt samhället kan ge sitt stöd till dem som drabbas av den strukturomvandling som är nödvändig för en fortsatt gynnsam utveckling av näringslivet.

Regeringen har begärt att riksdagen skall ge regeringen bemyndigande att ändra reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för att förstärka insatserna i Uddevallaregionen. Utskottet är emellertid inte berett tillstyrka att regeringen ges det begärda bemyndigandet. Utskottet anser att det är angeläget att åtgärder snarast vidtas men förordar att riksdagen beslutar om behövliga *ändringar i reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som är avsedda för Uddevallaregionen* och som även aktualiserats i propositionen.

En särskild arbetsförmedling inrättas i Uddevalla direkt under länsarbetsnämnden. Denna arbetsförmedling är i första hand avsedd för personal som direkt eller indirekt berörs av nedläggningen av Uddevallavarvet, men även andra arbetssökande bör kunna skrivas in vid denna förmedling. Det kan gälla t. ex. personer som är eller riskerar att bli arbetslösa i samband med andra större neddragningar eller nedläggningar i Uddevallaregionen. Ut-

skottet är medvetet om att avgränsningen av den region inom vilken den särskilda förmedlingens tjänster skall få utnyttjas är en grannlaga uppgift och utgår ifrån att regeringen återkommer med förslag till riksdagen om erfarenheterna visar att en annan geografisk avgränsning än den här redovisade skulle vara påkallad.

För dem som kommer att skrivas in vid den särskilda förmedling som upprättas i Uddevalla föreslår utskottet att följande åtgärder utöver de reguljära skall kunna komma i fråga.

- I de fall företagsutbildning blir aktuell för arbetssökande som anvisas av den särskilda förmedlingen bör bidrag enligt reglerna för s. k. flaskhalsutbildning (SFS 1984:518) kunna utgå till företaget med högsta belopp utan att kravet på särskilda motprestationer uppfylls och oaktat att vederbörande är nyanställd.
- De arbetssökande bör jämställas med långtidsarbetslösa i fråga om rekryteringsstöd (SFS 1983:992).
- Om de tar anställning på annan ort bör ett särskilt bidrag för arbetsresor kunna lämnas med högst 400 kr. per månad under högst ett år. Vid tillträde av anställning på annan ort bör traktamente för dubbel bosättning kunna utgå med 50 kr. per dag under högst ett år.
- De arbetssökande bör kunna få sådant bidrag som nu utgår till arbetslös som startar egen rörelse (SFS 1984:523) redan när risk för arbetslöshet föreligger.
- Näringshjälp (SFS 1966:368) bör kunna utgå till personer inskrivna vid den särskilda förmedlingen.

De ändrade reglerna bör få gälla fr. o. m. den dag den särskilda förmedlingen har inrättats. Utskottet gör bedömningen att dessa ändrade regler kan behöva gälla även under budgetåret 1985/86 men utgår ifrån att regeringen återkommer med närmare förslag härom. Beräkningar av eventuella överskridanden av berörda anslag för innevarande budgetår bör redovisas senast i anslutning till årets kompletteringsproposition.

Vad utskottet föreslagit med anledning av propositionen när det gäller ändrade bidragsgrunder för vissa arbetssökande i Uddevallaregionen innebär att yrkandet i motion 2647 har blivit tillgodosett. Detsamma gäller i det väsentliga också motion 2663. Utskottets ställningstagande till propositionen och de båda motionerna bör ges regeringen till känna.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *riktlinjer för ett särskilt åtgärdsprogram i Uddevallaregionen*
   att riksdagen avslår motion 1984/85:2126,

2. beträffande *reglerna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen*
att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2647 samt med anledning av proposition 1984/85:101 bilaga 5 och motion 1984/85:2663 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 12 februari 1985

På arbetsmarknadsutskottets vägnar
FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Erik Johansson (s), Karin Andersson (c), Lars Ulander (s), Marianne Stålberg (s), Karin Flodström (s), Arne Fransson (c), Lahja Exner (s), Sonja Rembo (m), Elver Jonsson (fp), Sten Östlund (s), Ingrid Hemmingsson (m), Håkan Stjernlöf (m) och Alexander Chrisopoulos (vpk).

Reservationer

1. Riktlinjer för ett åtgärdsprogram i Uddevallaregionen (mom. 1)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 3 som börjar "Utskottet tar" och slutar "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i vpk:s partimotion 2126 är regeringens förslag till åtgärder en otillräcklig improvisation. En helhetssyn på regionens långsiktiga utveckling saknas. I stället måste ett kris- och utvecklingsprogram utformas enligt följande riktlinjer.

- Varvets produktiva resurser skall tas till vara. Nedläggningsbeslutet bör upphävas. De anställdas idéer och kunnande bör mobiliseras på bred basis i kampen för fortsatt produktion.
- En plan bör upprättas för utnyttjande av varvets tekniska kapacitet inriktad på att tillverka bl. a. olika typer av stål- och rörkonstruktioner.
- En plan bör också upprättas för den långsiktiga industriella utvecklingen av regionen.
- Forsknings- och utvecklingsverksamhet i regionen bör stimuleras genom etablering av ett transporttekniskt centrum och ett havstekniskt institut.
- Regionens trafiksystem bör utvecklas, i synnerhet på järnvägssidan.
- Regeringen bör ta det övergripande ansvaret för genomförandet av detta program och inte överlåta ansvaret på regionala myndigheter.

Regeringen bör ges till känna vad utskottet här anfört med anledning av motion 2126.

dels att utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *riktlinjer för ett särskilt åtgärdsprogram i Uddevallaregionen*
   att riksdagen med bifall till motion 1984/85:2126 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Reglerna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen (mom. 2-motiveringen)

Alf Wennerfors, Sonja Rembo, Ingrid Hemmingsson och Håkan Stjernlöf (alla m) anser att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar "De ändrade" och slutar "årets kompletteringsproposition" bort ha följande lydelse:

De kostnader som uppstår för dessa åtgärder och som överstiger anvisade anslag bör täckas genom att regeringen får medgivande att för detta ändamål ta i anspråk den tidigare anvisade finansfullmakten.

De undantag i fråga om de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna i Uddevallaregionen som utskottet föreslagit har närmast försökskaraktär. Det är därför angeläget att effekterna av dessa åtgärder utvärderas. Det är enligt utskottets uppfattning dessutom väsentligt att åtgärdernas omfattning fortlöpande redovisas för riksdagen. Under innevarande budgetår bör det ske senast i årets kompletteringsproposition.

Särskilt yttrande

Reglerna för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i Uddevallaregionen (mom. 2)

Alexander Chrisopoulos (vpk) anför:

I en särskild reservation har jag redogjort för vpk:s inställning när det gäller åtgärdernas inriktning i Uddevallaregionen som bl. a. innebär att beslutet om varvets nedläggning skall upphävas. Även med den uppläggning som vpk förordar kan påfrestningarna på arbetsmarknaden i Uddevallaregionen bli stora. Jag har därför inte motsatt mig den ändring av reglerna för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som utskottet föreslår trots vad som sagts ovan och trots att jag inte kan acceptera utskottets skrivning i fråga om motiveringen för insatserna. Som motiv för åtgärderna anges nämligen bl. a. att de skall vara ett led i den strukturomvandling som är nödvändig för en fortsatt gynnsam utveckling av näringslivet. Självklart måste huvudmotivet vara omsorgen om dem i Uddevallaregionen som drabbas av sysselsättningsproblem.